

*Eugeniusz Gostomski**

**ESTONII DROGA OD ZAPOCZĄTKOWANIA TRANSFORMACJI
SYSTEMOWEJ POPRZEZ KRYZYS GOSPODARCZY
DO WPROWADZENIA EURO**

WSTĘP

Przedmiotem opracowania jest droga, jaką przebyła gospodarka Estonii w ciągu ostatnich 20 lat. Transformację gospodarczą w tym kraju uwieńczyło przystąpienie w 2004 roku do Unii Europejskiej, co stało się istotnym czynnikiem dynamicznego rozwoju w następnych kilku latach. Estonię w latach 2008–2009 boleśnie dotknął globalny kryzys gospodarczy. Jednakże rządowi udało się stosunkowo szybko nie tylko przezwyciężyć kryzys, ale także spełnić kryteria zbieżności z Maastricht. W okresie apogeum kryzysu zadłużeniowego w strefie euro Estonia wprowadziła u siebie wspólną walutę europejską. Pozytywne efekty tej decyzji już są widoczne i stanowią bodziec dla innych krajów unijnych do przystąpienia do strefy euro.

1. TRANSFORMACJA GOSPODARCZA W ESTONII

Estonia z powierzchnią 45 tys. km² i 1,3 mln mieszkańców jest najmniejszym krajem bałtyckim i jednym z najmniejszych państw członkowskich Unii Europejskiej. Wielu Estończyków czuje się Skandynawami, a najbliższymi ich kuzynami są Finowie, do których są podobni pod względem językowym, kulturowym i wyznaniowym. Różnią się od nich jedynie nie tak wysokim dobrobytem i pozostawaniem pod silnym wpływem kultury niemieckiej. Spuścizną po półwiecznej przynależności Estonii do ZSRR jest fakt, iż ponad jedną czwartą jej mieszkańców stanowią Rosjanie, którzy bardzo niechętnie integrują się z Estończykami.

Po uzyskaniu pełnej niezależności politycznej w 1991 roku Estonia przy wydatnej pomocy krajów skandynawskich szybko stworzyła u siebie system demokratyczny i przestawiła gospodarkę na tory rynkowe, co zaowocowało przyspieszeniem tempa wzrostu gospodarczego i poprawą poziomu życia jej

* Prof. dr hab., UG, Katedra Handlu Zagranicznego, Uniwersytet Gdański.

mieszkańców. Ważnym celem Estonii stała się integracja ze strukturami politycznymi i ekonomicznymi Europy Zachodniej, którą postrzegano jako gwarancję niepodległości kraju i trwałego wyrwania się spod wpływów rosyjskich.

Estońska transformacja gospodarcza zapoczątkowana została na początku lat 90. XX wieku uwolnieniem prawie wszystkich cen towarów i usług, stworzeniem niezależnego banku centralnego i tzw. małą prywatyzacją, która objęła około 2850 przedsiębiorstw z sektora MŚP. W 1991 roku przystąpiono do prywatyzacji około 300 dużych przedsiębiorstw, która jednak dopiero po przyjęciu nowej ustawy prywatyzacyjnej w 1993 roku nabrała rozpędu. Przy prywatyzacji Estonia wzorowała się na niemieckim urzędzie prywatyzacyjnym Treuhand, który bardzo szybko doprowadził do sprzedaży prywatnym inwestorom przedsiębiorstw państwowych w nowych landach niemieckich. Preferowaną formą sprzedaży firm był przetarg, przy czym ofertę kierowano przede wszystkim do inwestorów zagranicznych dysponujących odpowiednim kapitałem i nowoczesnym know how w dziedzinie zarządzania i technologii. Do końca lat 90. sprywatyzowano prawie wszystkie estońskie przedsiębiorstwa przemysłowe z wyjątkiem wrażliwych firm energetycznych [Wróbel, 2011].

W polityce gospodarczej kraju dużą wagę przywiązywano do stabilizacji cen i kursu walutowego oraz równowagi budżetowej państwa. W 1992 roku rząd wprowadził tzw. zarząd waluty (*currency board*) i sztywny kurs waluty zakotwiczony najpierw w D-Mark, a od 1999 roku w euro. Ilość pieniądza w obiegu uzależniona zatem została od wielkości rezerw dewizowych kraju i złota w dyspozycji banku centralnego. W tej sytuacji wzrost bądź spadek rezerw dewizowych był determinantą podaży pieniądza krajowego w Estonii, a zadanie banku centralnego ograniczało się do organizowania kupna i sprzedaży dewiz w celu utrzymania kursu walutowego korony estońskiej na stabilnym poziomie. Przez wiele lat system *currency board* miał korzystny wpływ na gospodarkę kraju, ponieważ sygnalizował zagranicznym inwestorom, że rząd prowadzi stabilną politykę monetarną i zabiega o wzrost wiarygodności kredytowej i poprawę ratingu kredytowego Estonii.

W 1993 roku parlament estoński przyjął ustawę w sprawie stabilizacji budżetu państwa, która zobowiązała rząd do ograniczania swoich wydatków do wielkości uzyskiwanych wpływów. Oznaczało to, że spadek dochodów państwa wymaga redukcji jego wydatków. Warto podkreślić, że w okresie boomu Estonia wypracowała znaczną nadwyżkę budżetową, którą zasilono fundusz stabilizacyjny kraju.

Powyższe regulacje nie tylko ustabilizowały kurs waluty krajowej, ale również przyczyniły się do stłumienia inflacji, która w ciągu kilku lat spadła z ponad 1000% w 1992 roku do poziomu poniżej 10%, a w latach 1999–2005 była niższa niż 5%. Działaniom tym towarzyszyło uproszczenie systemu podatkowego i liberalizacja zagranicznej polityki ekonomicznej Estonii. Już na początku lat

90. wprowadzono liniowy podatek dochodowy zarówno dla osób prywatnych, jak i dla przedsiębiorstw w wysokości 26%, który w następnej dekadzie został obniżony do 21%, przy czym ta część zysku, która jest reinwestowana, nie podlega opodatkowaniu. W Estonii stosunkowo niskie są też składki na ubezpieczenia społeczne, które wynoszą 33% wynagrodzeń i płacone są w całości przez pracodawców [Wróbel, 2011]. W rankingu wolności gospodarczej opublikowanym przez Heritage-Foundation w 2005 r. Estonia znalazła się na wysokim 7 miejscu [Heritage Foundation, Index of Economic Freedom, 2005].

Transformacja ustrojowa w Estonii choć w pierwszych latach wiązała się z dużymi kosztami społecznymi (wysokie bezrobocie, obniżenie świadczeń socjalnych ze strony państwa i przedsiębiorstw, duże zróżnicowanie dochodów ludności, niskie emerytury) cieszyła się szerokim poparciem społecznym, na co niewątpliwie miało wpływ duże zdyscyplinowanie Estończyków i obawy przed powrotem kraju do starego systemu.

Proste i niskie podatki i obciążenia socjalne oraz liberalna polityka w zakresie handlu zagranicznego i bezpośrednich inwestycji zagranicznych sprzyjały napływowi do kraju zagranicznego kapitału, a wraz z nim nowoczesnych metod zarządzania i technologii.

W 1995 roku Estonia podpisała układ stowarzyszeniowy z krajami Unii Europejskiej, a w 2004 roku stała się krajem członkowskim UE. Uzyskała więc swobodny dostęp do rynków i funduszy unijnych. W latach 2004–2007 uzyskała ona z UE pomoc finansową w wysokości około 700 mln euro, a w perspektywie finansowej 2007–2013 przewidziano dla Estonii z funduszy unijnych łącznie 3,45 mld euro [Europäische Union (Hrsg.), Arbeiten für die Region: EU-Regionalpolitik, 2009].

2. SUKCESY EKONOMICZNE ESTONII

Dzięki odważnym reformom gospodarczym i społecznym Estonia stała się gospodarczym tygrysem Europy. Pod względem tempa wzrostu gospodarczego w okresie od początku nowego stulecia do wybuch globalnego kryzysu gospodarczego należała wraz z pozostałymi krajami bałtyckimi do najszybciej rozwijających się gospodarek europejskich (zob. tab. 1).

Tabela 1. Tempo wzrostu PKB w krajach bałtyckich i EU27 w latach 2001–2011 (w %)

Lata	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
EU 27	3,9	2,0	1,3	1,3	2,5	2,0	3,2	2,9	0,7	-4,2	2,1	1,5
Łotwa	6,9	8,0	6,5	7,2	8,7	10,6	12,2	10	-4,2	-18,0	-0,3	5,9
Litwa	3,3	6,7	6,9	10,2	7,4	7,8	7,8	9,8	2,8	-14,8	1,4	5,9
Estonia	10,0	7,5	7,9	7,6	7,2	9,4	10	7,2	-3,6	-14,1	2,3	7,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu, www.eurostat.ec.europa.eu

Średnie roczne tempo wzrostu gospodarczego Estonii w latach 2000–2008 wynosiło 8,35% i było 3,5 razy wyższe od średniego wzrostu w krajach UE27. Głównymi siłami napędowymi gospodarki estońskiej były wzrost popytu krajowego i inwestycji realizowanych przez kapitał zagraniczny. Na koniec 2008 roku wartość bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Estonii wynosiła 11,6 mld euro, z czego 90% stanowiły inwestycje skandynawskie i niemieckie. Największym zainteresowaniem inwestorów zagranicznych cieszył się sektor finansowy, telekomunikacja, transport i logistyka, turystyka, ukierunkowane na eksport branże przemysłu przetwórczego i sfera nieruchomości.

W wyniku dynamicznego rozwoju Estonii zmniejszył się dystans dzielący ją pod względem poziomu PKB per capita od lepiej rozwiniętych krajów UE. O ile w 2000 r. estoński PKB per capita wynosił 50% średniego unijnego poziomu (EU27), to w 2007 roku już 70%. Realny PKB per capita w latach 2000–2007 wzrósł około 1,5 razy, do czego przyczynił się także spadek bezrobocia. W 2007 roku stopa bezrobocia w Estonii zmniejszyła się do 4,7%.

Gospodarka Estonii w dużym stopniu opiera się na usługach, przy czym największą rolę odgrywają następujące branże: turystyka, transport, budownictwo i usługi. W gospodarce energetycznej kraju liczą się łupki bitumiczne, z których wydobywa się ropę naftową.

Estonia jako mały kraj jest silnie uzależniona od eksportu (w relacji do PKB w 2007 roku przekroczył on 50%) i importu, który tradycyjnie jest wyższy od eksportu. Najważniejszymi partnerami handlowymi Estonii są: Szwecja, Finlandia, Rosja, Łotwa, Niemcy i Litwa. Ważną pozycję w eksporcie zajmują maszyny, aparatura przemysłowa, wyroby elektroniczne, drewno i wyroby z drewna.

3. PRZYCZYNY I SKUTKI KRYZYSU GOSPODARCZEGO

Globalny kryzys gospodarczy dotknął Estonię silniej niż inne kraje zaliczane do rynków wschodzących i obnażył słabe strony jej gospodarki. Złożyło się na to wiele czynników.

Głównymi kanałami przenoszenia się kryzysu światowego na gospodarkę estońską, podobnie jak na gospodarki innych państw były handel międzynarodowy i międzynarodowe przepływy kapitałowe. Kryzys gwałtownie uderzył w kraje skandynawskie, Niemcy i Rosję, do których kierował się głównie eksport Estonii. Nastąpił tam wyraźny spadek popytu, w tym także na towary estońskie. Na głębokość załamania się eksportu Estonii wpłynął wysoki udział w jej eksporcie wyrobów pochodzących z branż wrażliwych na zmiany koniunktury wyrobów przemysłu elektrycznego i elektronicznego oraz akcesoriów samochodowych. Załamanie się eksportu pociągnęło za sobą spadek produkcji przemysłowej w Estonii, zastój w inwestycjach, zmniejszenie zatrudnienia i wzrost bezrobocia połączony ze spadkiem nominalnych płac.

W dobie kryzysu ekonomicznego erozji uległo zaufanie inwestorów do rynków wschodzących, do których zaliczana jest Estonia. W konsekwencji zmniejszył się napływ kapitału zagranicznego do gospodarki estońskiej, co przy dużej nadwyżce importu nad eksportem i w warunkach stosowania zarządu waluty doprowadziło do zmniejszenia się podaży pieniądza w kraju. Nieuniknioną konsekwencją tego zjawiska był silny wzrost stóp procentowych na rynku kapitałowym i pieniężnym w Estonii. Wysokie stopy procentowe złagodziły w pewnym stopniu skłonność inwestorów zagranicznych do wycofywania kapitału z tego kraju, ale jednocześnie uderzyły one w krajowy rynek kredytów mieszkaniowych i rozwój budownictwa mieszkaniowego.

Skutki zmian na rynku kredytów były tym boleśniejsze, że społeczeństwo estońskie przywiązuje dużą wagę do posiadania własnego mieszkania, którego bez zaciągnięcia kredytu bankowego nie sposób nabyć. Tylko 4% gospodarstw domowych w Estonii zamieszkuje nie we własnych, lecz w czynszowych mieszkaniach. Państwo poprzez politykę podatkową od wielu lat popierało nabywanie mieszkań na własność. Znajdowało to wyraz w możliwości odpisywania z dochodów podlegających opodatkowaniu odsetek od kredytów mieszkaniowych i zwolnieniu z obciążeń podatkowych zysków pochodzących ze sprzedaży nieruchomości mieszkaniowych. Po przystąpieniu do UE w Estonii wystąpił boom na rynku nieruchomości, któremu w kolejnych latach towarzyszył dwucyfrowy wzrost cen mieszkań. W wyniku ekspansji sektora budowlanego i branży obrotu nieruchomościami ich udział w tworzeniu PKB w 2008 roku zwiększył się do 28%. Głównymi czynnikami boomu na rynku mieszkaniowym w Estonii oprócz wspomnianych już udogodnień podatkowych, były: pomyślne perspektywy dalszego rozwoju gospodarczego Estonii i związany z tym wzrost wynagrodzeń gospodarstw domowych oraz łatwość dostępu do tanich kredytów mieszkaniowych. Aż 80% kredytów mieszkaniowych zaciągniętych przed kryzysem lat 2008–2009 stanowiły kredyty dewizowe oprocentowane według zmiennej stopy procentowej [Brzeziński, 2009].

Gdy pod koniec 2007 roku w Europie pojawiły się pierwsze oznaki globalnego kryzysu finansowego, banki estońskie, które w poprzednich latach zostały zdominowane przez kapitał szwedzki, drastycznie ograniczyły wolumen udzielanych kredytów konsumpcyjnych i mieszkaniowych oraz podniosły ich oprocentowanie. Zostało to spowodowane ograniczeniem przez zagraniczne koncerny środków finansowych przekazywanych swoim spółkom zależnym w Estonii na działalność kredytową oraz wzrostem ryzyka kredytowego. W konsekwencji utrudniony został dostęp ludności i przedsiębiorstw do nowych kredytów bankowych i nasiliły się problemy ze spłatą już zaciągniętych kredytów.

Sektor budowlany pozbawiony dopływu pieniędzy pochodzących z kredytów bankowych musiał znacznie ograniczyć budowę i sprzedaż mieszkań, np. w I kwartale 2009 roku produkcja budowlana w Estonii skurczyła się o jedną trzecią w porównaniu z wielkością przed rokiem, a sprzedaż nieruchomości aż

o 40%. W krótkim czasie przełożyło się to na spadek zatrudnienia i wzrost bezrobocia. Wśród osób, które utraciły pracę, znalazły się też osoby zadłużone w bankach na cele mieszkaniowe i konsumpcyjne. Większość z nich stała się niewypłacalna, co pociągnęło za sobą istotne pogorszenie jakości portfela kredytowego banków. Jednakże dzięki temu, że prawie cały system bankowy Estonii jest kontrolowany przez silne kapitałowo banki szwedzkie, żaden bank nie upadł i nie wystąpił tam kryzys bankowy. Estonia w przeciwieństwie do Łotwy nie musiała też zwrócić się o pomoc do Międzynarodowego Funduszu Walutowego.

Do załamania wzrostu gospodarczego w Estonii doszło już w 2008 roku, kiedy PKB obniżył się o 3,6%. W 2009 roku kryzys się nasilił i PKB w stosunku do roku poprzedniego obniżył się aż o 14,1% (do większej zapaści gospodarczej w krajach UE doszło tylko na Litwie i Łotwie (zob. tab. 1). W przeliczeniu na 1 mieszkańca estoński PKB w ujęciu realnym spadł do poziomu z lat 2005–2006. Jednocześnie w kraju znacznie wzrosło bezrobocie. O ile w 2007 roku stopa bezrobocia wynosiła 4,7%, to w 2008 roku 5,5%, pod koniec 2009 roku 16,6%, a w I kwartale 2010 roku zbliżyła się do rekordowego poziomu 20%. Poziom bezrobocia byłby jeszcze wyższy, gdyby kilkadziesiąt tysięcy mieszkańców z małej Estonii nie wyjechało za granicę w poszukiwaniu pracy. W okresie 1997–2009 na skutek emigracji (głównie w ostatnich latach) liczba mieszkańców zmalała o ponad 100 tys. osób (7,4% całej populacji kraju).

Kryzys ujawnił wiele słabości gospodarki estońskiej, takich jak nadmierne zadłużenie gospodarstw domowych, pogarszająca się relacja między wydajnością pracy i wzrostem płac prowadząca do osłabienia konkurencyjności międzynarodowej gospodarki, występowanie strukturalnego bezrobocia, realny zawyżony kurs korony estońskiej i inne, które zmusiły rząd do podjęcia radykalnych reform [Schrader, Laaser, 2010].

4. PRZEZWYCIEŻENIE KRYZYSU

Rząd Estonii szybko zareagował na kryzys gospodarczy, podejmując zdecydowane działania antykryzysowe, dzięki którym w połowie 2010 roku kraj ponownie znalazł się na ścieżce wzrostu gospodarczego. W całym 2010 roku PKB wzrósł o 2,3%, a w 2011 roku odnotowano wzrost gospodarczy na poziomie 7,6%. Obniżeniu uległy stopa inflacji i stopa bezrobocia (zob. tab. 2) oraz polepszyły się inne wskaźniki makroekonomiczne.

Do wzrostu PKB w największym stopniu przyczynił się sektor przetwórczy. Duży udział we wzroście PKB miało także budownictwo oraz sektor technologii informacyjnych i komunikacyjnych. Nie bez znaczenia było też ożywienie gospodarcze u głównych partnerów handlowych Estonii: w Szwecji, Niemczech i Rosji. Pozytywny wpływ na poprawę sytuacji ekonomicznej kraju miały też środki finansowe uzyskane z funduszy europejskich.

Tabela 2. Podstawowe wskaźniki makroekonomiczne Estonii w latach 2007–2011 (w%)

Wyszczególnienie	2007	2008	2009	2010	2011
Wzrost PKB	7,2	- 3,6	-14,1	2,3	7,6
PKB per capita (EU27 = 100)	7,0	69	64	64	b.d.
Deficyt budż. w stosunku do PKB	2,4	- 2,9	-2,0	0,2	1,0
Dług publiczny w stosunku do PKB	3,7	4,5	7,2	6,7	6,0
Inflacja (CPI)	6,7	10,6	0,2	2,7	5,1
Stopa bezrobocia	4,7	5,5	13,8	16,9	11,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

Estonia nie odstąpiła od zarządu waluty i sztywnego kursu swojej waluty, choć przez wielu ekonomistów rozwiązanie to uważane było za jedną z przyczyn kryzysu gospodarczego. Uwzględniono przy tym fakt, iż sztywny kurs korony fińskiej wprowadzony krótko po uzyskaniu niepodległości stał się źródłem makroekonomicznej stabilności kraju i przyczynił się do przezwyciężenia hiperinflacji na początku lat 90. XX wieku oraz stworzył fundamenty dla transformacji gospodarczej i napływu tak bardzo pożądaných bezpośrednich inwestycji zagranicznych.

Jak pisze E. Tejchmann, rząd Estonii utrzymując sztywny kurs korony estońskiej i swobodę przepływu kapitału, przyjął metodę wewnętrznej dewaluacji jako metodę odbudowy konkurencyjności gospodarki i wyprowadzenia jej z kryzysu [Tejchmann, 2011]. Wewnętrzna dewaluacja oznacza wzrost stóp procentowych (konieczny do zatrzymania kapitału w kraju), redukcję płac i wydatków socjalnych oraz obniżkę cen, z czym jednak wiąże się niebezpieczeństwo wzrostu bezrobocia. Zgodnie ze strategią wewnętrznej dewaluacji w Estonii obniżono o 30% pensje w administracji i dokonano w niej redukcji zatrudnienia o kilkanaście procent, zmniejszono wydatki państwa poprzez cięcia socjalne, podniesiono akcyzę na papierosy, alkohol i paliwa oraz wstrzymano wypłatę środków do prywatnych funduszy emerytalnych, a także dokonano dalszej liberalizacji prawa pracy (m. in. ułatwiając przedsiębiorstwom zwalnianie zbędnych pracowników).

Działania te choć były bolesne dla społeczeństwa, zostały zaakceptowane przez większość mieszkańców Estonii. Niewątpliwie wpływ na to miała perspektywa przystąpienia kraju do strefy euro i zacieśnienia integracji gospodarczej z krajami UE. Wysiłki na rzecz przezwyciężenia kryzysu przyniosły w szybkim czasie pozytywne efekty w postaci odwrócenia tendencji spadkowych w gospodarce, wzrostu międzynarodowej konkurencyjności gospodarki i umocnienia równowagi w zakresie finansów publicznych. Zostały one docenione przez rynki finansowe, co znalazło wyraz w obniżeniu w 2010 roku oczekiwanej przez inwestorów rentowności estońskich obligacji i w konsekwencji także w spadku oprocentowania kredytów bankowych dla przedsiębiorstw.

5. WPROWADZENIE PRZEZ ESTONIĘ EURO

Estonia od samego początku swego członkostwa w UE była aktywnym i konstruktywnym uczestnikiem integracji europejskiej. Zdecydowanie opowiadała się za jak najszybszym przystąpieniem do strefy euro, widząc w tym sposób na umocnienie swojej pozycji ekonomicznej i politycznej w Europie. Początkowo zakładano, że już w 2008 roku uda się spełnić wszystkie kryteria konwergencji z Maastricht, ale z powodu kryzysu gospodarczego moment ten przesunął się o trzy lata.

Dnia 13 lipca 2010 r. Rada podjęła decyzję, w której stwierdziła, że „Estonia spełniła warunki konieczne do przyjęcia euro oraz że ze skutkiem od dnia 1 stycznia 2011 należy uchylić derogację dotyczącą uczestnictwa tego kraju w strefie euro” [Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady EBC, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów. Wprowadzenie euro w Estonii]. Wprowadzenie euro nastąpiło według tzw. scenariusza big-bang, w ramach którego przyjęcie euro i wymiana pieniądza gotówkowego następują w tym samym czasie. Przez dwa tygodnie w obiegu było zarówno euro, jak i korona estońska, która w tym czasie była wycofywana z obiegu w postaci banknotów i bilonu. Proces ten przebiegał bardzo sprawnie.

Wprowadzenie w Estonii euro nastąpiło w okresie apogeum kryzysu zadłużeniowego w strefie euro. Dla obserwatorów zewnętrznych stanowiło to potwierdzenie solidności i wiary w trwałość strefy euro, a dla krajów członkowskich UE spoza tej strefy zachętę do przystąpienia do niej. Unijny komisarz ds. walutowych Olli Rehn określił przyjęcie Estonii do strefy euro „słuszną zapłatą dla kraju za jego solidną politykę w zakresie finansów publicznych”.

Decyzja w wprowadzeniu euro spotkała się z akceptacją społeczeństwa, czego wyrazem było wygranie kolejnych wyborów w marcu 2011 roku przez liberalny rząd premiera Andrusa Asipa, z którego inicjatywy Estonia stała się członkiem Eurolandu. W kraju nie powstała żadna partia eurosceptyków. Społeczeństwo estońskie oczekuje, iż euro zapewni ich ojczyźnie stabilność i dobrobyt.

Nie sprawdziły się obawy przeciwników euro, że wprowadzenie tej waluty pociągnie za sobą duży wzrost cen. Stopa inflacji w 2011 roku w Estonii wzrosła o 2,4 pkt proc. do 5,1% przy wzroście PKB o 7,6%, ale już w 2012 zaczęła spadać.

Było to spowodowane w dużej mierze wzrostem cen surowców i żywności na świecie, a nie wprowadzeniem euro. Według szacunków estońskiego urzędu statystycznego w wyniku wprowadzenia euro i związanych z tym zaokrąglenia cen poziom cen w kraju wzrósł w styczniu 2011 roku o 0,2% [NBP, 2011]. Najbardziej podrożały żywność i napoje bezalkoholowe (o 12%), napoje alkoholowe i wyroby tytoniowe (wzrost cen o 7%) oraz nieruchomości (4,4%).

Z wprowadzenia euro najbardziej zadowoleni są przedsiębiorcy realizujący obroty handlowe z zagranicą i turyści zagraniczni przyjeżdżający do Estonii ze względu na wyeliminowanie kosztów związanych z wymianą walut i większą transparentnością cen. Ponadto dla przedsiębiorców dokonujących zapłaty w euro i mających wpływ w tej walucie ważne jest uproszczenie księgowania realizo-

wanych operacji zagranicznych. Sytuacja gospodarcza kraju uległa istotnej poprawie już w drugiej połowie 2011 roku, a kolejnym roku pozytywne tendencje makroekonomiczne uległy dalszemu umocnieniu.

PODSUMOWANIE

Estonia jest najmłodszym krajem należącym do strefy euro. Choć wprowadzenie euro dla społeczeństwa estońskiego związane było z ograniczeniem transferów socjalnych i wzrostem podatków, spotkało się z powszechną akceptacją. Z prawie już dwuletniej perspektywy posługiwania się wspólną walutą europejską, ocenia się, że wpływa ona korzystnie na gospodarkę Estonii.

BIBLIOGRAFIA

- Brzeziński H., *Die Weltwirtschaftskrise: Ein Katalysator für die wirtschaftspolitischen Probleme Estlands, Freiburger Osteuropa Report 13/2009*.
- Doświadczenia Estonii z procesu zamiany waluty krajowej na euro*, NBP, Warszawa 2011.
- Europäische Union (Hrsg.), Arbeiten für die Region: EU-Regionalpolitik 2007–2013*, Brüssel 2009.
- Heritage Foundation, Index of Economic Freedom 2005*, www.heritage.org
- Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady EBC, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów. Wprowadzenie euro w Estonii*, www.eurlex.europa.eu
- Schrader K., Laaser C. F., *Tiger oder Bettvorleger? Die baltischen Staaten nach der Krise*, Kieler Diskussionsbeiträge 485/2010.
- Tejchmann E., *Wpływ recesji globalnej 2008–2009 na gospodarkę i politykę dostosowawczą państw bałtyckich w 2010 r.*, [w:] „Kryzys gospodarczy 2008–2009 w Europie Wschodniej i krajach bałtyckich (red. K. Falkowski), Oficyna Wyd. SGH, Warszawa 2011.
- Wróbel R. M., *Die Euro-Einführung in Estland: Ein Anachronismus?*, „Orientierungen zur Wirtschaft und Gesellschaftspolitik” 2/2011.
- www.eurostat.ec.europa.eu

Eugeniusz Gostomski

ESTONIA ON IT'S WAY FROM THE BEGINNING OF SYSTEM TRANSFORMATION THROUGH ECONOMIC CRISIS TO THE IMPLEMENTATION OF EURO

The main purpose of this paper is to trace the Estonian way to the European Monetary Union. This process could be divided into some stages as the economic transformation of Estonia, the financial crisis and the final adopting the euro as the official currency in this country. Estonia had fulfilled the Maastricht criteria and as a result entered the Monetary Union in 2011, which is still perceived positively. As a county Estonia is the least indebted in the whole European Union, which correlates with its dynamic economic growth.